

Relevantnosť probácie a mediácie v právnom systéme štátu

Kurilovská, L., Krásná, P.*

KURILOVSKÁ, L., KRÁSNÁ, P.: Relevantnosť probácie a mediácie v právnom systéme štátu. *Právny obzor*, 104, 2021, č. 6. s. 458 – 472. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2021.6.04>

Relevance of probation and mediation in the legal system of the state. In the article, the authors deal with the institute of probation, mediation and its relevance in the legal system of the state. Probation and mediation, as cardinal elements of restorative justice, play a relevant position in the legal system of the state and help its effective functioning. Probation and mediation are characterized by assistance and support for perpetrators, but of course also for victims of crime. They create a kind of picture of the correct principle, where the state helps the victim of a crime to overcome the damage caused to him as a result of the crime and at the same time helps the convicted offender to realize what he caused and also to integrate into society after serving the sentence.

Key words: *probation, mediation, restorative justice, victim, criminal, probation and mediation officer*

Autorky sa v článku venujú inštitútu probácie, mediácie a jeho relevantnosti v právnom systéme štátu. Probácia a mediácia ako základné prvky restoratívnej justície majú významné postavenie v právnom systéme štátu a napomáhajú jeho efektívnemu fungovaniu. Probácia a mediácia sa vyznačujú pomocou a podporou obetí trestných činov, ale, samozrejme, aj páchatel'ov. Vytvárajú akýsi obraz správneho princípu právneho štátu, kde štát pomáha obeti trestného činu prekonať škodu, ktorá mu bola následkom trestného činu spôsobená, a zároveň pomáha odsúdenému uvedomiť si, čo spôsobil, a tiež začleniť sa do spoločnosti po výkone trestu.

Úvod

Realitou posledného časového obdobia je, že na územiach západných krajín sa presadzuje a dostáva do povedomia tradičné zvládnutie riešenia trestnej činnosti. Aby bolo pre čitateľa zjavné a jasné, čo je ponímané skutočnosťou tradičných podôb vyriešenia trestnej činnosti, tak si dovoľíme uviesť jednotlivé pojmy, ktoré obsahuje zaužívaný druh riešenia činnosti, ktorá nie je pre spoločnosť akceptovaná. Týmito pojmami sú „restoratívna justícia“, „probácia“, „mediácia“, ako aj „probačný a mediačný úradník“.

Riešenie a prístup k prevencii trestnej činnosti si vyžaduje neustály vývoj a neustále napredovanie. Považujeme za skutočnosť, že práve už spomínané pojmy sú akceptovateľné a veľmi prínosné pre boj s kriminalitou a tiež pre vývoj nových foriem riešenia konfliktov v spoločnosti, ktoré nastávajú z dôvodu páchania trestnej činnosti. Vedecké,

---

Tento príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0090 Právna metodológia pre dobu právneho pluralizmu.

* Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia K u r i l o v s k á, PhD., Ústav štátu a práva SAV, Právnická fakulta Univerzity Komenského, Akadémia Policajného zboru v Bratislave.

JUDr. Patrícia K r á s n á, PhD., LL.M., Katedra kriminológie, Akadémia Policajného zboru v Bratislave.

empirické, cieľavedomou činnosťou získané poznatky kriminologických výskumov dokazujú fakt rastúcej tendencie kriminality, a preto je jednoznačne potrebné, aby aj nástroje na jej elimináciu napredovali a efektívne sa uplatnili v aplikačnej praxi. Tak ako sa vyžaduje eliminácia kriminality, tak sa vyžaduje, aby aj keď už dôjde k trestnej činnosti, bol nasledujúci postup náležitý. V kontexte daného je preto potrebné, aby boli dodržané práva tak obeť, ako aj páchateľ a trestného činu.

Cieľom predkladaného článku je poukázať i v rámci vedeckej diskusie na relevantnosť, ba až výslovnú potrebu probácie, mediácie a činnosti probačného a mediačného úradníka v právnom systéme našej krajiny. Počas spracovania článku autorky využili analýzu, syntézu, indukciu, dedukciu a analógiu. Na celkové vyhodnotenie relevantných skutočností využili konkretizáciu teoretických a aplikačných poznatkov, ktoré s danou témou súvisia.

1 Probačná služba ako inštitút trestného práva a jej aspekty

Probačná služba je špecifikovaná ako inštitucionalizovaný dohľad, ktorý je vykonávaný nad správaním páchateľa trestného činu. Tento inštitucionalizovaný dohľad je vykonávaný a súvisí aj s danými prvkami pomoci uľahčujúcimi resocializáciu páchateľa. Zjednodušene povedané: ide o možnú efektívnu prevýchovu páchateľa s domnienkou uplatnenia pozitívnych a efektívnych účinkov na správanie páchateľa.

Inštitút probácie figuruje ako dohľad nad odsúdeným v čase, keď odsúdený realizuje svoj trest na slobode. Podľa Ústavu pre výskum integrovanej kriminality a spravodlivosti OSN je probácia konanie súdu, keď páchateľ a odsúdi na obdobie kontroly a dozoru v spoločnosti.¹

Je možné uviesť, že probácia vznikla v systéme „common law“ premenou a vzájomným doplnením prvkov, ktorými boli podmienený odklad trestu odňatia slobody a kontrola páchateľa za poskytnutia pomoci pri resocializácii páchateľa.²

Definícia probácie, probačnej služby má diferenčné znaky, avšak špecifikácia probácie vo svojej podstate obsahuje tie isté skutočnosti. Probácia je taktiež podľa niektorých autorov považovaná aj za druh trestu, ktorý je vykonávaný na slobode.³ Závazok určiť výkon probačného dohľadu nad obvineným je v kompetencii súdu a ten aj určuje výkon probačného dohľadu.

Potreba individualizácie výroku uznesenia, ktorým sa rozhodovalo o väzbe obvineného, resp. o nahradení väzby peňažnou zárukou, písomným sľubom alebo dohľadom probačného a mediačného úradníka, vyplýva nielen z ustanovení Trestného poriadku, ale aj z charakteru základného práva na osobnú slobodu. Zásah do osobnej slobody v podobe jej obmedzenia musí mať svoj jednoznačný základ vo výrokovvej časti súdneho rozhodnutia, s ktorou zákon spája právne účinky.⁴

¹ Ústav pre výskum integrovanej kriminality a spravodlivosti OSN (United Nations Crime & Justice Research Institute – UNICRI), Príručka pre probačné služby, Smernice pre probačných praktikov a manažérov, Rím – Londýn, 1998, s. 12.

² IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, s. 315.

³ DOUBRAVOVÁ, D. et al. *Príručka pro probaci a mediaci*. Praha, 2001, s. 25.

⁴ Nález Ústavného súdu SR z 27. apríla 2010, sp. zn. III. ÚS 71/2010.

Organizácia Spojených národov vymedzuje probáciu ako „formu správania k skupine viacerých jednotlivcov, ktorí sú páchatelmi trestných činov v rámci podmienene odloženého trestu, ak je daný dohľad“. V tomto konkrétnom prípade môžeme hovoriť o parole, o pravidelnom kontakte probačného a mediačného úradníka s páchatelom. Pri prihladaní na dané je potrebné, aby bola jednotlivcovi poskytovaná individuálna podpora a tiež individuálne poradenstvo. Pri výkone probácie je veľmi dôležitá a neopomenuteľná podstata individuálneho prístupu. Individuálny prístup pramení zo správania probačného a mediačného úradníka počas výkonu každej probácie a pri prístupe ku každému páchatelovi.

Hlavnou úlohou probácie je prevýchova páchatel'a. Avšak v prípade, ak nazrieme na probačnú službu ako na inštitút, ktorý zabezpečuje a zhrňuje skutočnosti o osobe obvineného, môžeme povedať, že probácia slúži aj na presné poznanie, identifikáciu, obvineného probačným a mediačným úradníkom, či už zo strany rodinnej, sociálnej alebo pracovnej anamnézy. Pri realizácii probácie sa vo všeobecnosti nerozlišuje prístup k páchatelom vo vzťahu k špecifickým druhom trestnej činnosti.⁵ Zamieriava sa však na individualitu páchatel'a.

Úlohou probačného a mediačného úradníka pri inštitúte probačného dohľadu je sledovať správanie odsúdeného počas trestu odňatia slobody s podmieneným odkladom s uloženým probačným dohľadom.⁶ Pri inštitúte probačného dohľadu je potrebné, aby probační a mediační úradníci dozerali a kontrolovali súdom dané povinnosti a tiež smerovali obvineného na správny spôsob života. Výkon probačnej služby zabezpečuje, okrem iného, aj riadny, kvalifikovaný výkon alternatívnych trestov.

Realizácia probácie pramení z konkretizácie skutočností, ktoré probačný a mediačný úradník vykonáva pri samotnej probácii. Dosiahnutie efektu účelnej probácie je potrebné, aby probačný a mediačný úradník docielil aj prostredníctvom probačného programu. Úlohou a cieľom probačného programu je vykonanie alternatívneho trestu čo najefektívnejšie a najúčelnejšie. Tu sa javí zreteľný prvok alternatívneho trestu, resp. prvkov restoratívnej justície ako takej, keď je potrebné, aby si odsúdený uvedomil, že alternatíva trestu je pre neho, ale i pre obeť a spoločnosť účelnejšia. Odsúdený si tiež musí uvedomiť, že možnosť alternatívneho trestu je pre neho účelnejšia a nebude mať taký negatívny dosah na jeho život a na život napr. aj jeho blízkych, ako trest odňatia slobody. Okrem spomínaného je tiež zrejmé, že alternatívny trest nebude tak odsúdeného traumatizovať. Existujú však aj prípady, keď si to odsúdený vôbec neuvedomuje a výkonu alternatívneho trestu sa bráni z dôvodu ľahostajnosti alebo z dôvodu nezodpovedného prístupu.

Podstatou probačnej služby je aj fakt, že poslaním probačnej služby je motivovať odsúdeného na to, aby odstránil spôsobenú škodu, aby on sám mal záujem na odstránení vzniknutých následkov po spáchaní trestného činu. Odsúdený sa má aktívne podieľať na zlepšení svojho budúceho života bez známkov vplyvu spáchaného trestného činu v predchádzajúcej dobe. Samozrejme, uvedené je potrebné realizovať za pomoci a podpory probačného a mediačného úradníka, ktorý má podstatnú úlohu v probačnom systéme.

⁵ KURILOVSKÁ, L., SVOBODA, I. *Kriminologické aspekty činnosti probační a mediační služby*. [Elektronický zdroj]. 1. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2021, s. 53.

⁶ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Iura Edition, 2006, s. 193.

Probačný dohľad pôsobí oproti výkonu trestu odňatia slobody aktívne, akýmsi spôsobom núti odsúdeného k jeho vlastnej aktivite, ale samozrejme efektívny probačný program sa nezaobíde bez aktivity probačného a mediačného úradníka. Je jednoznačné, že probačný a mediačný úradník musí pôsobiť na odsúdeného motivačne, nasmerovať ho správnym smerom. Je podstatné si uvedomiť, že probační a mediační úradníci spĺňajú, v mnohých prípadoch, aj úlohu psychológa, vychovávateľa, či pedagóga. V súčasnosti probačný a mediačný úradník zabezpečuje výkon inštitútov probácie aj mediácie. Je potrebné, z nášho uhla pohľadu, tieto inštitúty probácie a mediácie od seba oddeliť. Uvádzané vidíme ako relevantné z dôvodu ich kontradiktórneho charakteru. Pri oddelení by tak trestnú mediáciu vykonával len špecialista na trestnú mediáciu (probačný a mediačný úradník). Z poznatkov overených aplikačnou praxou a tiež časovým kritériom je možné konštatovať, že probačný a mediačný úradník často figuruje ako osoba, ktorej odsúdení najviac dôverujú. V prípade, ak je odsúdeným maloletý, sa často stáva, že probačný a mediačný úradník má na jeho osobu, okrem iného, aj reedukačný a resocializačný vplyv.

Na zhrnutie a konkrétnu charakteristiku probácie si dovoľme uviesť jej najcharakteristickejšie znaky. Pri probácii ide o kontrolu, organizovanie a výkon probačných programov u obvinených, obžalovaných alebo odsúdených, ktorých súčasťou sú uložené povinnosti a obmedzenia. Probácia je tiež príznačná kontrolou uložených trestov alebo obmedzení, ktorých súčasťou je probačný alebo ochranný dohľad. Kontrolu vykonávajú probační a mediační úradníci na základe povinností vyplývajúcich z ich činnosti. Zabezpečenie a vykonanie šetrenia na účel možnosti uloženia trestu povinnej práce alebo trestu domáceho väzenia je tiež úlohou probácie. Funkciu probácie je aj dohľad nad správaním obvineného, ak sa na dosiahnutie ochrany a posilnenia probácie použijú technické prostriedky. Pomoc, ktorá je úlohou probácie, smeruje k obvinenému, a to tak, aby viedol riadny život, vyhovел podmienkam, ktoré mu sú uložené rozhodnutím prokurátora alebo súdu v trestnom konaní. Tak ako bolo nami už uvádzané, probácia je príznačná aj realizáciou pomoci a podpory obete, poškodeného, ak ide o zákaz priblíženia alebo zdržiavania sa v blízkosti obydlija poškodeného.

Pre zjavnú konkretizáciu poukazujeme na skutočnosť jedného z elementárnych rozdielov medzi probáciou a mediáciou. Diferencia pramení zo skutočnosti, že probácia je povinná a mediácia je založená na princípe dobrovoľnosti.

2 Historický kontext vývoja mediácie

Podľa zákonnej úpravy je inštitút mediácie popísaný v zákone č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V § 2 ods. 1 písm. b) jej špecifikácia znie takto: mediáciu chápeme ako „mimosúdne sprostredkovanie sporu medzi poškodeným a obvineným“. Dôležité je poznamenať, že je potrebné, aby s výkonom mediácie súhlasili poškodený i obvinený. V prípade, ak je obvineným mladistvý, vyžaduje sa aj súhlas jeho zákonného zástupcu. Uvedené nám demonštruje skutočnosť, na ktorej je založený inštitút mediácie.

Mediácia ako inštitút dobrovoľného riešenia sporov sa používal už v dávnej minulosti. Pri samotnom vymedzení pojmu mediácia môžeme pracovať s jeho latinským ekvivalentom, ktorým je „medius“, „median“. Uvedené latinské slová v preklade znamenajú niečo v prostriedku, v strede, čiže niečo medzi dvoma elementmi. Pokiaľ si napísané premietneme na potreby aplikačnej praxe a potreby nami zvolenej problematiky, z uvedeného vychádza presne to, čo vystihuje pojem mediácie. Mediácia je proces medzi jednou a stranou druhou a môžeme povedať, že mediácia má restoratívny charakter, ak je zameraná na dôsledky zločinu a s tým spojené potreby obetí, nie na posudzovanie viny a zahanbovania.⁷

V prípade, že nazrieme na používanie mediácie ako na prostriedok na uplatnenie alternatívy v trestnom konaní, konkrétne v prípravnom konaní, sú najpodstatnejšie tie časti, kde výsledkom môže byť jasne dané rozhodnutie. Takto je to aj v prípravnom konaní, kde môže rozhodnúť prokurátor vo veci samej, a tak uplatniť odklon v trestnom konaní.⁸

Korene mediácie siahajú do staroveku a preto si myslíme, že východisko mediácie je založené na pevných základoch a je potrebné ho len budovať a stále nachádzať jeho najefektívnejšie využitie v aplikačnej praxi. Mediácia ako taká vznikla v Číne, odkiaľ sa preniesla do Japonska a pôsobila tam v minulosti ako tradičný spôsob riešenia sporov.⁹

Analýzou skutočností z histórie je možné poznať, že spory, ktoré vznikali, bolo potrebné riešiť vždy. Vždy bolo nevyhnutné nájsť alternatívu, ktorá by v čo najvyššej miere vyhovovala všetkým. Už v dávnej minulosti museli ľudia nachádzať riešenia, ktoré im bez väčšej novej námahy pomohli vyriešiť situáciu a uľahčili im následné fungovanie, resp. existenciu, napr. v rodine, komunite alebo v samotnej spoločnosti.

V starovekom Grécku sa využíval tzv. rozhodcovský súd, ktorý je možné považovať za predchodcu mediácie. V tomto období bol rozhodca, ktorý viedol uvedený rozhodcovský súd, poverený úradnou mocou na túto funkciu a musel ju vykonávať. Osoba, ktorá vykonávala zodpovednú úlohu rozhodcu, musela byť na potreby vykonávania tejto zodpovednej pozície bezúhonná, zodpovedná a tiež musela dosiahnuť vek viac ako 60 rokov. Hranica veku bola dôležitá z dôvodu predpokladu dostatočných skúseností, ktoré rozhodca počas života nadobudol.¹⁰ Ak sa zameriame na uvedené, vyplýva nám, že základné predispozície probačného a mediačného úradníka sú do dnešného času obdobné, samozrejme, nie všetky.

V období stredoveku sa mediácia ako inštitút začala uplatňovať a postupne sa tiež začleňovať do trestného konania. Uvedené sa realizovalo s prihliadnutím na náhradu spôsobenej škody obeti a vykonávaná bola odsúdeným. Pri určení trestu sa kládol už v minulosti dôraz na súvislosti medzi trestným činom, škodou (materiálnou, morálnou), ale, čo je veľmi podstatné, prihliadalo sa aj na okolnosti, ktoré boli zjavné pri spáchaní trestného činu.

⁷ KURILOVSKÁ, L. Obete trestných činov ako predmet záujmu restoratívnej justície. In STRÉMY, T., ŠIMUNOVÁ, L., GREGUŠOVÁ, A., JURIŠOVÁ, K. *Psychológ medzi právnikmi : Pocta profesorovi Gustávovi Dianiškovi k 75. narodeninám*. Bratislava : Veda, 2015, s. 239.

⁸ IVOR, J. a kol. *Od zločinu k trestu (Sprievodca trestným konaním)*. Bratislava : Eurokódex, 2012, s. 14.

⁹ RUPCOVÁ, E. *Implementácia mediácie do slovenského právneho poriadku*. 2009. [2021.09.20.]. Dostupné na internete: <<http://www.world.justice.sk/wfn.aspx?pg=1351&htm=15/15713.htm>>.

¹⁰ VANKOVÁ, K. *Probačná a mediačná služba*. Nitra : UKF, 2015, s. 7.

Mediácia ako taká bola uplatňovaná aj v krajinách anglosaskej právnej kultúry. Proces mediácie sa však v začiatkoch uplatňoval iba v obchodných a občianskoprávných sporoch. Až neskôr sa začala mediácia uplatňovať aj v trestných sporoch.

3 Mediácia v trestnom konaní, jej význam a funkcie

Ak si chceme vytvoriť predstavu o objektívnej skutočnosti mediácie v ponímaní trestného práva, ktorej sa prioritne venujeme, myslíme si, že je potrebné informovať sa o všeobecnom chápaní mediácie.¹¹ Z pohľadu trestného práva je mediácia neprocesnou, mimosúdnou alternatívou riešenia sporu a výsledok mediácie môže ovplyvniť rozhodnutie vo veci, a to za pomoci odklonu, pre ktorý je vykonanie mediácie nevyhnutné.¹²

Najpríznačnejšou osobitnou formou, ktorou sa dá vyriešiť mimosúdne trestný spor a zároveň táto forma umožňuje naplnenie obsahu konceptu restoratívnej justície v prípadoch, keď je spáchaný trestný čin, je mediácia. Mediácia kladie dôraz na vyriešenie konfliktu, ktorý nastal medzi obeťou, páchatelom a spoločnosťou. Tiež sa zameriava na odškodnenie, efektívne odčinenie škody, ktorá vznikla obeť, na očakávané prijatie a rešpektovanie zodpovednosti zo strany páchatela.

Mediáciu môžeme poňať i ako premyslené konanie, ktorého účelom je riešenie kolízie, ktorá vznikla medzi určitými subjektmi a jej zámerom je vyriešenie tejto kolízie a nájdenie vhodného východiska pre obe strany. Mediácia sa využíva v jednotlivých prípadoch, keď aj jeden aj druhý subjekt sú už v danom momente v konflikte, ktorý trvá, a nevedia, ako následne postupovať a ako svoj spor riešiť. Tu nastáva okamih, keď prichádza do úvahy možnosť využiť inštitút mediácie a vyriešiť konflikt za pomoci tretej osoby – probačného a mediačného úradníka. Keď sú počas priebehu mediácie obe strany zúčastnené v mediácii podnecované nezávislými expertmi.¹³

Zjavne podnetným prístupom je, že mediačný proces zreteľne pridáva do justičného systému prvok humanizácie.¹⁴ Počas realizácie mediácie je úlohou probačného a mediačného úradníka zľahčenie a usmernenie dialógu medzi obeťou, páchatelom, ale, ak je to potrebné, aj medzi blízkym okolím obeť a páchatela. Obeť aj páchatel tak môžu hovoriť o svojich pocitoch, dojmoch, očakávaniach a o všetkých postrechoch, ktorými by mohli prispieť k vyriešeniu sporu a následne tiež k jeho ľahšiemu objasneniu. Mediácia je príznačná aj tým, že obeť a páchatelia môžu o pocitoch, myšlienkach, ktoré pramenia zo spáchaného trestného činu, hovoriť úplne inou formou, akou je potrebné opisovať a popisovať dané veci pred súdom. Dôvodom je, že počas mediácie nie je kladený taký nátlak na samotnú obeť a na páchatela a tiež absentuje znak formálnosti, ktorý je na súde a pred súdom zjavný.

¹¹ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L., VRÁBLOVÁ, M. *Restoratívna justícia*. Praha : Leges, 2015, s. 229.

¹² KLÁTIK, J. *Zrýchlenie a zhospodárnenie trestného konania*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2010, s. 122.

¹³ KURY, H., STRÉMY, T. Restoratívna justícia a alternatívne tresty – nové výsledky. In STRÉMY, T. (ed.). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. Zborník z medzinárodnej konferencie. Praha : Leges, 2004, s. 27.

¹⁴ SOTOLÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternatívne řešení trestních vecí*. Praha : C. H. Beck, 2000, s. 21.

Z nášho poznania, ktoré vyplýva zo zisteného, je zrejmý fakt, že páchatelia a obeť sú často nespokojní s právnym systémom a pociťujú potrebu účelnej možnosti pri posudzovaní trestného činu, je to však najmä pri obetiach trestných činov. Páchatelia by zase na strane druhej uvítali väčšiu možnosť reintegrácie a šancu vysvetliť spáchaný skutok. Myslíme si, že aktívom pre obeť, ako aj pre páchatel'a po spáchaní trestného činu, je samotný proces mediácie ako taký.

Je dôležité, aby bola skutočnosť, ktorá bude poukazovať na podstatu a význam aplikácie mediácie, bola vnímaná zo strany odbornej verejnosti. U odborníkov, prioritne u probačných a mediačných úradníkov, ktorí poskytujú mediáciu, je potrebná iniciatíva pre podrobné a detailné skúmanie jednotlivých prvkov v obsahu mediácie. Uvedené je dôležité z dôvodu, že mediácia môže byť efektívna iba v prípade, keď bude správne prezentovaná, aplikovaná a vykonávaná. V tomto momente považujeme za dôležité poukázať na skutočnosť, z ktorých môžu existovať podnety na samotný výkon mediácie. K uvedenému môže dôjsť z podnetu: poškodeného, z podnetu vyšetrovateľa, tiež z podnetu obvineného, sudcu, prokurátora alebo napr. u maloletých z podnetu zákonného zástupcu.

Nositeľom zmyslu pri procese mediácie je poukázanie na skutočnosť, že prostredníctvom mediácie dôjde k efektívnemu, účinnému zmierneniu konfliktu, ktorý nastal medzi dvomi subjektmi a jeho účinky sú zjavné a reálne v aktuálnom čase.

Mediácia je považovaná za prvok restoratívnej justície, avšak jeden z budovateľov nového druhu mediácie Braithwaite¹⁵ opisuje mediáciu a poukazuje na fakt existencie určitej diferenciácie mediácie a restoratívnej justície. Braithwaite hovorí o tom, že: „*Mediácia, ktorá prebieha medzi páchatel'om a obeťou môže byť koncipovaná ako proces restorácie, ale bez prítomnosti inej strany, bez páchatel'ovej rodiny.*“ Uvedené poukazuje na nemožnosť prípustnosti účasti rodiny v procese mediácie a u restoratívnej justície je to presne opačný princíp, keď je prístup rodiny, ostatných členov spoločnosti priamo nevyhnutný pre účelnosť a efektívnosť. Poznatky z vedeckej práce Braithwaitea je možné nachádzať aj v odborných monografiách slovenských autorov.¹⁶

Dovolíme si poukázať na fakt, že z nášho pohľadu je dôležité, aby bolo uplatňovanie mediácie častejšie. Avšak aj názory odborníkov v tejto problematike sa odlišujú. Dôvodom je, že niektorí odborníci ponímajú mediáciu a odškodnenie rozdielne, iní, naopak, považujú tieto dva inštitúty za spoločné a považujú za nemožné ich oddeliť. Na zobrazenie uvádzame, tvrdenia vybraných autorov – „*odškodnenie a proces mediácie nie je možné v žiadnom prípade kumulovať*“, a v opačnom prípade tvrdenia autorov, že „*odškodnenie je bezpodmienečnou zložkou riešenia trestnej činnosti, a to synkretizáciou reštitúcie*“.¹⁷

¹⁵ Restoratívne i rodinné konferencie (na Slovensku Stretnutia rodinného kruhu) vychádzajú z Braithwaiteoveho rodinného modelu systému trestnej justície nazvaného „reintegratívne zahanbenie“. Zovšeobecnený súbor poznatkov reintegrovaného zahanbenia vytvára aj plochu na uplatňovanie multidimenzionálneho charakteru kriminológie. DIANIŠKA, G., STRÉMY, T. Teória reintegrovaného zahanbenia. In *Justičná revue*, roč. 61, 2009, č. 1, s. 74.

¹⁶ DIANIŠKA, G. a kol. *Kriminológia*. 2. rozšírené a doplnené vydanie. Plzeň : Aleš Čenek, 2011, s. 233.

¹⁷ GROMET, D. M. Psychological perspectives on the place of restorative justice in criminal justice systems. In OSWALD, M. E., BIENECK, S., HUPFELD-HEINEMANN, J. (eds.). *Social Psychology of Punishment of Crime*. Chichester : Wiley-Blackwell, 2009, s. 40.

Počas procesu mediácie nastáva v niektorých prípadoch urovnávanie, v niektorých, žiaľ, len zmiernenie následkov, ktoré nastali po spáchaní trestného činu. Cieľom mediácie je aj skutočnosť odčinenia vzniknutých následkov po spáchaní trestného činu. Uvedené je očakávaním porozumenia samotným páchatelom skutočnosti, čo spôsobil a v čom sa previnil trestným činom. Páchatel si musí uvedomiť, aké následky malo jeho správanie v sociálnych, ale aj individuálnych intenciách, a následne prevziať za svoje konanie aj patričnú zodpovednosť. Následne sa má aktívne postaviť a čeliť všetkým skutočnostiam a všetkým následkom, ktoré zo spáchaného trestného činu vyplývajú.

Ak sa zamyslíme nad využívaním a používaním mediácie v praxi a pozrieme sa na využívanie mediácie aj v iných krajinách, zistíme, že vo Veľkej Británii sa uplatňujú tri základné typy mediácie:

- Použitie mediácie za pomoci riadenia v spätosti s riešenou vecou mimo klasického súdneho konania, prípadne v procese prípravného konania, keď možno poňať mediáciu ako procesnú možnosť.
- Aplikáciu mediácie v štádiu už konania pred samotným súdom. Proces mediácie má v tomto okamihu vplyv na rozhodnutie súdu a zvolenie prijateľného procesného postupu.
- Mediácia, ktorá sa uskutočňuje súbežne s trestným stíhaním. Neprihliada sa na ňu pri procesnom postupe, čiže jej dosiahnutý výsledok má následne vplyv na trestné konanie.¹⁸

Mediácia je podľa pravidiel a princípov akceptácie uvedených prvkov v súlade s nositeľmi myšlienok restoratívnej justície. Najdôležitejším a najefektívnejším prvkom celého systému mediácie je fakt, že je možné počas neho uplatňovať a variovať rôzne postupy riešenia s cieľom dosiahnuť čo najefektívnejší výsledok. Uvedené sa v súčasnom období považuje za novodobý trend trestnej politiky štátu, ktorá je charakteristickým znakom uplatňovania restoratívnej justície.¹⁹

Tendencia práce, ktorá je vykonávaná probačným a mediačným úradníkom pri mediácii, musí svoj cieľ zamerať na možnú nápravu či zmiernenie ujmy, ktorá vznikla trestným činom. Okrem ujmy po spáchaní trestného činu sa probačný a mediačný pracovník zameriava aj na možné vzniknuté a vznikajúce negatívne dôsledky, ako aj na obnovenie narušeného stavu v čo najvyššej možnej miere. V tomto momente je však veľmi dôležité poukázať na skutočnosť, že uvedené nie je možné dosiahnuť bez participácie obete a ani bez spolupráce jej okolia, ktoré bolo tiež trestným činom dotknuté. Na strane druhej tiež nie je možné uvedené zrealizovať, ak si páchatel neuvedomí, čo spáchal, a neprispôsobí svoju činnosť pravidlám a normám, ktoré sa v spoločnosti používajú a sú považované za normálne, nevybočujúce z rámca akceptovaných pravidiel spoločnosti.

Spomínané je dôležité aj preto, že každý trestný čin, každý konflikt, ktorý vznikne medzi subjektmi, je špecifický a vyžaduje si individuálny prístup. Individuálnosť tohto prístupu pramení práve z konkrétnej situácie. Alternatívy, ktoré je možné použiť pri jednotlivých prípadoch, vykazujú značné prvky variability a možnosť uplatnenia mediač-

¹⁸ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L., VRÁBLOVÁ, M. *Restoratívna justícia*. Praha : Leges, 2015, s. 230.

¹⁹ JALČ, A. Spolupráca s probačnými a mediačnými úradníkmi a ich aplikácia v procesnej praxi. In STRÉMY, T. (ed.) *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2015, s. 89.

ných procesov. Diferenciácia rôznych možných variantov a možností napomáha k vyriešeniu každého vzniknutého problému, konfliktu.

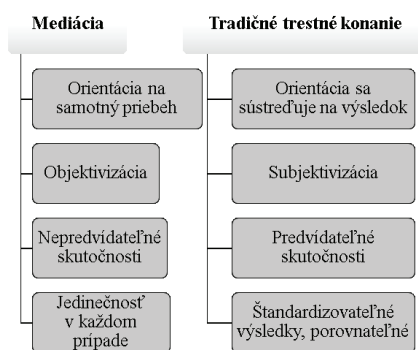
Mediáciu môžeme ponímať tiež aj ako spôsob, ktorý odbremeňuje riešenie vzniknutej trestnej skutočnosti zaužívaným trestným procesom. Zároveň tiež upevňuje zodpovednosť páchatel'a, ako aj obeť vyhľadávať možné varianty pre možnosť obnovy stavu, ktorý nastal v dôsledku spáchania trestného činu.

Hlavným cieľom uplatnenia mediácie je teda dosiahnutie takého výsledku, ktorý má vplyv a napomáha vyriešeniu trestnej veci v trestnom procese. Domáce, ako aj zahraničné empirie odborníkov hovoria, že obeť aj páchatel' ponímajú často mediáciu ako spravodlivú možnosť vyriešenia vzniknutého problému za ich aktívnej účasti.²⁰ Pri uplatnení mediácie je teda v mnohých prípadoch poukazané na dosiahnutie spokojnosti na jednej aj na druhej strane a docieli sa urovnanie konfliktu za pomoci probačného a mediačného úradníka.

Názor spoločnosti je v prípade uplatňovania inštitútu mediácie tiež veľmi dôležitý. Výsledky výskumu potvrdili rozdielne názory a to, že priamoúmerne so zvyšujúcou sa závažnosťou trestného činu bola aplikácia mediácie automaticky odmietaná a jej použitie bolo neprístupné.²¹ Ak sa nad uvedeným zamyslíme, zistíme, že verejnosť síce probáciu vnímaná, no stále sú o nej vedené diskusie a názory v spoločnosti, ktoré sa odlišujú. Avšak konštatácia, že názory spoločnosti sa budú na akýkoľvek problém neustále odlišovať je aj v tomto prípade potvrdená.

Na nasledujúcom obrázku ilustrujeme elementárne rozdiely i antagonistické postavenie mediácie a tradičného trestného konania.

Obrázok: *Antagonistické postavenie mediácie a tradičného trestného konania*

Zdroj: *vlastné spracovanie*

²⁰ FENYK, J., SOTOLÁŘ, A., SVÁK, Z. Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti. In *Trestní právo*, č. 7 – 8, 1997, s. 20.

²¹ Výskum bol realizovaný v Českej republike a respondenti sa vo väčšine prípadov zhodli, že mediácia by mala byť využívaná pri „ľahších“ trestných činoch. Za ľahšie trestné činy sú v danom momente považované týmito respondentmi majetkové trestné činy s nízkou hodnotou škody, tiež ohováranie či vandalizmus. Na vykreslenie ponímania mediácie medzi laickou spoločnosťou taktiež pri aplikácii na určité prípady uvádzame, že pri trestnom čine domáceho násillia sú respondenti v zásade proti uplatneniu inštitútu mediácie. SCHEINOST, M. Česká veřejnost a sankční politika. In STRÉMY, T. (ed.) *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2014, s. 52.

4 Realizácia mediácie v aplikačnej praxi v podmienkach Slovenskej republiky, formy mediácie

Inštitút mediácie²² na území Slovenskej republiky nie je novum. Mediácia ako inštitút zmierenia, ktorá má za úlohu vyriešiť spor a viesť obe strany konfliktu k jeho vyriešeniu, zaujala širokú verejnosť. Avšak i napriek uvedenému je v súčasnosti termín mediácie a probačného a mediačného úradníka často považovaný za novinku a za určitú možnosť, ktorú môže v trestnom konaní využiť len málokto.

Mediácia na Slovensku prechádza vývinom a v čoraz vyššej miere sa mediáciou zaoberajú odborníci z rôznych spoločenských oblastí. Veľkým pokrokom je skutočnosť, že inštitút mediácie sa postupne implementuje do právnych predpisov, napr. aj za pomoci inštitútu odklonu v trestnom konaní. Možnosť aplikácie odklonov a možných alternatív trestov má za následok aj vyššiu mieru iniciatívy samotného páchatel'a a môže v niektorých prípadoch viesť k ľahšiemu vyvodu zodpovednosti za spáchaný trestný čin.

Na porovnanie uvádzame, že právne normy, ktoré sa uplatňujú v oblasti inštitútu mediácie, sú v štátoch Európskej únie odlišné. Uvedená existencia rozdielov je príznačná i napriek tomu, že reálne existujú odporúčania Európskej únie, ktoré poukazujú na znaky rovnakého uplatnenia mediácie kdekoľvek na svete.²³ Ide napr. aj o odporúčanie Rady Európy č. R (99) 19 Výboru ministrov členským štátom k mediácii v trestných veciach a dodatku k odporúčaniam č. R (99) 19, ktoré upravuje vymedzenie mediácie v trestných veciach, dobrovoľnosť strán zúčastniť sa procesu mediácie, činnosť mediačných služieb, kvalifikáciu mediátorov a výstupy mediačného procesu. Aj uvedené odporúčanie je možné implementovať bez rozdielu ukazovateľov, ktorými je každý proces špecifický a jedinečný i napriek existencii relevantných a jednoznačných rozdielov.

Pokiaľ sa zamyslíme nad tým, čo sú formy mediácie a čo vlastne opisujú formy mediácie, zistíme, že sú to formy komunikácie, ktoré prebiehajú medzi poškodeným a obvineným. Mediácia pôsobí ako spôsob nadväzovania kontaktu medzi konkrétnymi osobami za prítomnosti a za pomoci využívania kontaktu „face to face“. Obeť, obvinený, ale i probačný a mediačný úradník uskutočňujú niekoľko sedení za okrúhlym stolom a pokúšajú sa hľadať možné, pre všetkých vyhovujúce, riešenia. Ak sa stretávajú obeť, obvinený, probačný a mediačný úradník je potrebné, aby bola pozícia všetkých rovnaká. Myslíme si, že v žiadnom prípade nemôže nastať stav, keď bude mať niektorá zo strán pocit nadradenosti alebo na strane druhej pocit menejcennosti. Pravou podstatou je rovnosť, rovnaká hodnota pocitov medzi všetkými. Samozrejme, iné zmysľanie má obvinený, iné obeť a iné probačný a mediačný úradník. Práve však stretnutiami, spoločnou diskusiou a účelnou mediáciou je potrebné, aby došlo ku súladu medzi všetkými.

V prítomnom období nie je poznaná nijaká širokou verejnosťou uznávaná popredná charakteristika rôznych druhov mediácií. Hopt a Steffek naznačujú medzinárodnú kom-

²² Pojem mediácie sa často zamieňa s pojmom facilitácia. V tomto prípade facilitátor dopomáha ako nestranná osoba dvom diskutujúcim smerovať ich dialóg. Zároveň by mal tento dialóg smerovať k dialógu, v ktorom sa obe strany dohodnú. Zjednodušene povedané, facilitátor zjednodušuje vzájomnú komunikáciu medzi dvomi stranami.

²³ HOLAS, J. Systémy fungování mediace a jejich perspektiva v ČR. In HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. (eds.) *Právní asociální aspekty mediace v České republice*. Praha : Wolters Kluwer, 2020, s. 52.

paráciu výskumov na definíciu mediácie v právnych systémoch, ktoré sú rozličné.²⁴ Miera rozličnosti sa však vyznačuje aj určitými znakmi rovnosti. Znakom rovnakého rázu sú aj subjekty, členovia, mediácie – obeť, páchatel', reštitúcia.

Presne charakterizovať a vymedziť formy mediácie je určenie hraníc, akými sa mediácia bude realizovať. Konštatujeme, že presné formy mediácie nie sú bližšie špecificky zadefinované a môžeme ich pomenovať ako súhrn verzií, hľadísk a charakteristík. Odborné publikácie pojednávajú o rôznych formách, verziách mediácie, považujeme však za vhodné vymedziť len niekoľko vybraných z nich.

Podstatným členením mediácie je členenie na priamu a nepriamu. Pri priamej mediácii sa prameň jej základu odvíja od priameho kontaktu medzi obeťou, obvineným, probačným a mediačným úradníkom.

Pri nepriamej mediácii je typické, že obeť a obvinený sa priamo nestretávajú. Nepriamu mediáciu je možné realizovať z niekoľkých dôvodov. Táto situácia môže nastať v tom prípade, ak sú aj strany naklonené vzájomnej dohode, vyriešeniu situácie, ale v žiadnom prípade nepripadá do úvahy stretnutie a ich vzájomná priama komunikácia. Výmena informácií a tok informácií prechádza výlučne cez probačného a mediačného úradníka, ale s predchádzajúcim súhlasom jednotlivých strán.

Za spomenutie považujeme dôležitú formu mediácie, ktorá sa nazýva aj krízová mediácia. Táto forma rieši len určitý, simplicítny problém, ktorý je časťou predmetného konfliktu a jeho náznak vznikne následne po vzniku konfliktu. Čiže akoby riešila parciálnu časť problému, avšak táto časť je dôležitá pre celý komplex riešenie konfliktu.

Ak má riešený konflikt veľký rozsah a obsahuje niekoľko parciálnych konfliktov, ktoré samy osebe predstavujú priestor na riešenie, je vhodné a podľa nášho názoru účelné využiť inštitút tímovej mediácie. Pri inštitúte tímovej mediácie sa využíva niekoľko probačných a mediačných úradníkov, ktorí pracujú na danom prípade samostatne a následne vzájomne hľadajú možné najefektívnejšie riešenie. Pri tejto mediácii je potrebné, aby boli aj vedúci probační a mediační úradníci a taktiež aj na poste neutrálneho pozorovateľa, ktorý pozoruje a priebežne hodnotí celý priebeh mediácie.²⁵

Myslíme si, že za spomenutie určite stojí aj tzv. mediácia v zastúpení. Uvedenú mediáciu je najvhodnejšie aplikovať v prípadoch, keď nie je možné priame stretnutie obeť a obvineného. Keď dochádza k tomu, že zúčastnení mediácie nedochádzajú priamo ku kontaktu a probačný a mediačný úradník vykonáva „spojku“ medzi obeťou a obvineným, môžeme hovoriť aj o kyvadlovej mediácii.²⁶

4.1 Prekážky v mediácii

Z nášho poznania vyplýva, že počas procesu mediácie môže tiež dôjsť k prekážkam, ktoré ovplyvnia priebeh mediácie a následne majú negatívny vplyv aj na jej celkový výsledok. Tieto vplyvy je veľmi ťažko ovplyvniť, avšak existujú rôzne spôsoby, ktoré

²⁴ HOPT, K. J., STEFFEK, F. (eds.) *Mediation. Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen*. Tübingen : Mohr Siebeck, 2008, s. 12.

²⁵ HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha : Grada Publishing, 2003, s. 114.

²⁶ HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha : Grada Publishing, 2003, s. 114.

predchádzajú týmto možným okolnostiam. Po odstránení, či už prekážok alebo samotných predpokladov na vznik prekážok, je možné mediáciu uskutočniť bez zbytočných komplikácií. Následne uvádzame prekážky, ktoré môžu pri nej vzniknúť:

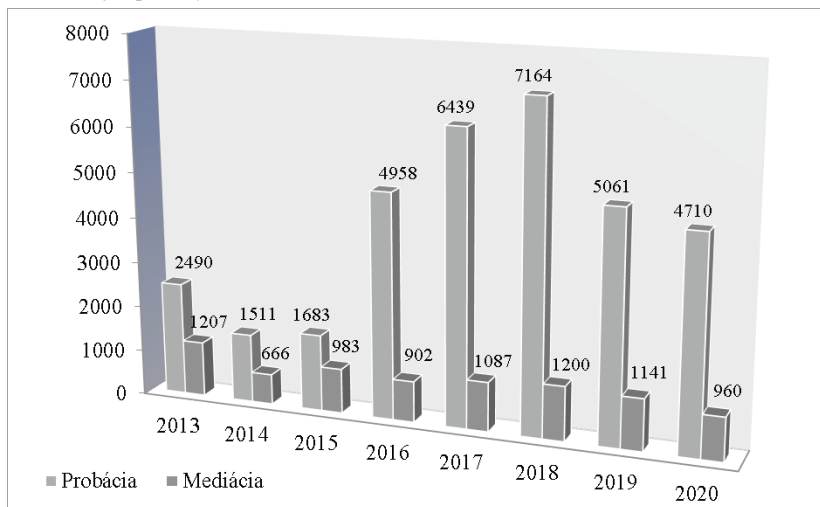
- Strany sa nemôžu zúčastniť mediácie z osobných dôvodov. Nie sú schopné zúčastniť sa mediácie z dôvodu požitia alkoholu alebo drog.
- Obvinený sa vôbec necíti byť vinný, neuzná si chybu a neustále tvrdí, že je nevinný.
- Jedna zo strán konfliktu má neustále zlý pocit z mediácie, žela si rozhodnutie súdu v danej veci a nie je možné s účastníkmi viesť konštruktívnu komunikáciu.
- Spôsob, akým chce páchatel' riešiť urovnanie medzi stranami, je nelegálny.

Z uvedených dôvodov je preto, myslíme si, veľmi dôležité, aby probační a mediační úradníci, tak ako sme už spomenuli, pristupovali ku každému prípadu jednotlivo a v čo najvyššej možnej miere jedinečne.

4.2 Kvantitatívne znázornenie ukončených probácií a mediácií v Slovenskej republike za vybrané obdobie

Na ilustráciu aplikácie inštitútov probácie a mediácie v aplikačnej praxi sme spracovali nasledujúci graf, ktorý vyjadruje počet ukončených probácií a mediácií v Slovenskej republike. Uvedený graf je spracovaný na základe oficiálnych údajov uverejnených Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky v štatistických ročenkách. V kontexte analýzy relevantných skutočností spojených s inštitútmi probácie a mediácie považujeme za podstatné poukázať na kvantitatívne ukazovatele, ktoré svedčia o priamej aplikácii týchto inštitútov a tiež o reálnej skutočnosti ukončených prípadov pre ucelený pohľad na nami zvolenú problematiku.

Graf: Kvantitatívne zobrazenie ukončených probácií a mediácií v rokoch 2013 až 2020 na území Slovenskej republiky

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistických ročeniek Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky

Z týchto nami spracovaných kvantitatívnych ukazovateľov je zrejmé, že počet ukončených mediácií bol najnižší v roku 2014. Mediácií bolo v roku 2014 pridelených 986, na ktorých sa zúčastnilo 1 643 osôb. Ukončených bolo 666 mediácií. Otvorených mediácií zostalo 825. Najvyšší počet mediácií za nami sledované obdobie bol v roku 2013. Mediácií bolo v roku 2013 pridelených 1 752 a zúčastnilo sa na nich 3 051 osôb. V roku 2013 sa podarilo ukončiť 1 207 mediácií. Otvorených mediácií zostalo 546.

Najnižší počet ukončených probácií bol evidovaný taktiež v roku 2014. V roku 2014 bolo na probáciu pridelených 5 818 osôb. Najväčší podiel tvoril trest povinnej práce s 2 843 prípadmi. Podmienečný trest odňatia slobody s probačným dohľadom bol uložený 1 539 odsúdeným. V 246 prípadoch súdy rozhodli o nahradení väzby probačným dohľadom. V roku 2014 bolo ukončených 1 511 probácií. Otvorených probácií zostalo 8 882. Najvyšší počet ukončených probácií bol evidovaný v roku 2018, keď bolo na probáciu pridelených 7 019 osôb.²⁷

Záver, úvahy *de lege ferenda*

Spáchanie trestného činu je často ľudský omyl, ktorý nastane v okamihu. Je preto potrebné reagovať na takúto skutočnosť, keď dôjde k zlyhaniu viacerých faktorov a relevantne na to zareagovať. Riešenie takejto situácie, keď dôjde k spáchaniu trestného činu, si vyžaduje dôsledný, efektívny a účelný prístup. Iba v prípade, že sa dodržia spomínané determinanty, je možné napomôcť ako obeti, tak aj páchateľovi a v konečnom dôsledku aj celej spoločnosti, právnomu štátu. Pri reakcii na spáchaný trestný čin, je však dôležité, že aj pri prevencii, ktorá je aplikovaná na predchádzanie trestných činov, zohrávajú podstatnú úlohu, okrem iných, probácia, mediácia a probační a mediálni úradníci. Vyjadrujeme názor, že vedecké bádanie a skúmanie problematiky probácie, mediácie a činnosti probačných a mediálnych úradníkov je veľmi potrebné, ba priam žiaduce. Predkladaný článok reflektuje na teoretické, ale aj na aplikačné determinanty týchto inštitútov a predostiera čitateľovi ucelený pohľad na relevantnosť probácie a mediácie v právnom systéme štátu.

Nahliadnutím na spracované vedecké poznanie si dovoľíme konštatovať, že inštitút probácie a mediácie zohráva v právnom štáte rozhodujúce postavenie. Z tohto dôvodu je potrebné, aby kompetentné subjekty pristupovali k aplikácii probácie a mediácie dôsledne s prihliadnutím na individuálne potreby všetkých zúčastnených subjektov. Na základe daného odporúčania je vhodné neustále pristupovať k bádaniu, skúmaniu a analýze i zahraničných poznatkov v danej oblasti, aby sme dosiahli žiadaný stav, keď probácia, mediácia a činnosť probačných a mediálnych úradníkov bude na vysokej úrovni, bude efektívna a účelná, tak ako je to vyjadrené v pôvodnej myšlienke restoratívnej justície: „*Restoratívna justícia nie je mapou, ale je kompasom.*“ (Howard Zehr)

²⁷ Analytické centrum MS SR. [2021.09.19.]. Dostupné na internete: <<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Informacie/Analyticke-centrum.aspx>>.

Literatúra

- DIANIŠKA, G. a kol. *Kriminológia*. 2. rozšírené a doplnené vydanie. Plzeň : Aleš Čenek, 2011, 352 s. ISBN 978-80-7380-344-5.
- DIANIŠKA, G., STRÉMY, T. Teória reintegrovaného zahanbenia. In *Justičná revue*, roč. 61, 2009, č. 1, s. 74 – 82. ISSN 1335-6461.
- DOUBRAVOVÁ, D. et al. *Príručka pro probaci a mediaci*. Praha, 2001, 180 s. ISBN 80-902998-0-6.
- FENYK, J., SOTOLÁŘ, A., SVÁK, Z. Mediacie jako alternativní podoba naplnění trestí spravedlnosti. In *Trestní právo* č. 7 – 8, 1997, s. 20 – 22. ISSN 1211-2860.
- GROMET, D. M. Psychological perspectives on the place of restorative justice in criminal justice systems. In OSWALD, M. E., BIENECK, S., HUPFELD-HEINEMANN, J. (eds.). *Social Psychology of Punishment of Crime*. Chichester : Wiley-Blackwell, 2009, s. 40.
- HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha : Grada Publishing, 2003, 192 s. ISBN 80-2470467-6.
- HOLAS, J. Systémy fungování mediace a jejich perspektiva v ČR. In HOLÁ, L., URBANOVÁ, M. (eds.) *Právní asociální aspekty mediace v České republice*. Praha : Wolters Kluwer, 2020, s. 51 – 67. ISBN 978-80-7598-719-8.
- HOPT, K. J., STEFFEK, F. (eds.) *Mediation. Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen*. Tübingen : Mohr Siebeck, 2008, s. 12.
- IVOR, J. a kol. *Od zločinu k trestu (Sprievodca trestným konaním)*. Bratislava : Eurokódex, 2012, 592 s. ISBN 97-8808-944776-3.
- IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Iura Edition, 2006, 961 s. ISBN 80-8078-101-X.
- IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2017, 488 s. ISBN 978-80-8168-509-5.
- JALČ, A. Spolupráca s probačnými a mediáčnymi úradníkmi a ich aplikácia v procesnej praxi. In STRÉMY, T. (ed.): *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikáčnej praxi*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2015, s. 88-106. ISBN 978-80-7502-104-5.
- KLÁTIK, J. *Zrýchlenie a zhospodárenie trestného konania*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2010, 330 s. ISBN 978-80-8083-806-5.
- KURILOVSKÁ, L., SVOBODA, I. *Kriminologické aspekty činnosti probační a mediální služby* [Elektronický zdroj]. 1. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2021, 172 s. ISBN 978-80-8054-887-2.
- KURILOVSKÁ, L. Obete trestných činov ako predmet záujmu restoratívnej justície. In STRÉMY, T., ŠIMUNOVÁ, L., GREGUŠOVÁ, A., JURIŠOVÁ, K. *Psychológ medzi právnikmi: Pocta profesorovi Gustávovi Dianiškovi k 75. narodeninám*. Bratislava : Veda, 2015, s. 234 – 244. ISBN 978-808082-831-8.
- KURY, H., STRÉMY, T. Restoratívna justícia a alternatívne tresty – nové výsledky. In STRÉMY, T. (ed.). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. Zborník z medzinárodnej konferencie. Praha : Leges, 2004, s. 15 – 41. ISBN 978-80-7502-034-5.
- RUPCOVÁ, E. *Implementácia mediácie do slovenského právneho poriadku*. 2009. [2021.09.20.]. Dostupné na internete: <<http://www.wold.justice.sk/wfn.aspx?pg=1351&htm=15/15713.htm>>
- SCHEINOST, M. Česká veřejnost a sankční politika. In STRÉMY, T. (ed.). *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2014, s. 41 – 60. ISBN 978-80-7502-034-5.
- SOTOLÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternatívne řešení trestních věcí*. Praha : C. H. Beck, 2000, 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
- STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L., VRÁBLOVÁ, M. *Restoratívna justícia*. Praha : Leges, 2015, 352 s. ISBN 978-80-7502-075-8.
- VANKOVÁ, K. *Probačná a mediáčna služba*. Nitra : UKF, 2015, 115 s. ISBN 978-80-5580-748-5 Analytické centrum MS SR. [2021.09.19.]. Dostupné na internete: <<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Informacie/Analyticke-centrum.aspx>>

Nález Ústavného súdu SR z 27. apríla 2010, sp. zn. III. ÚS 71/2010.

Ústav pre výskum integrovanej kriminality a spravodlivosti OSN (United Nations Crime & Justice Research Institute (UNICRI), Príručka pre probačné služby, Smernice pre probačných praktikov a manažérov, Rím – Londýn, 1998, s. 12.

Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Odporúčanie Rady Európy č. R (99) 19 výboru ministrov členským štátom k mediácii v trestných veciach a dodatku k odporúčaniam č. R (99) 19.